

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü İnternet Sitesinin Kamu Kurumları İnternet Sitesi Standartlarına Uygunluğu

The Compatibility of the General Directorate of State Archives Web Site with Public Institutions Web Sites Standards

İshak Keskin

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, İstanbul, Türkiye. ishakeskin@hotmail.com

Esra G. Kaygısız

Gaziantep Üniversitesi Oğuzeli Meslek Yüksek Okulu, Gaziantep, Türkiye. kaygisiz@gantep.edu.tr

Öz: Türk kamu kurumlarının e-hizmet kapsamında İnternet siteleri kurmaları özellikle 2003 yılından sonra yoğunlaşmıştır. e-Dönüşüm Türkiye Projesi'nin başlaması, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ve Elektronik İmza Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile Elektronik Belge Yönetimi Standardının çıkması, bu yoğunlaşmanın başlıca nedenleri olarak görülebilir. Bu çalışmalarla kamu hizmetlerinin daha etkin yürütülmesi ve kamu işlemlerinde şeffaflaşma hedeflenmiştir. Kurumların kendi İnternet sitelerini kurma çabaları, beraberinde tasarım, dolaşım, içerik ve erişilebilirlik sorunlarını gündeme getirmiştir. Bu sorunlara çözüm üretmek amacıyla Başbakanlık, ilk önce "Kamu Kurumları İnternet Sitesi Kılavuzu" hazırlanmış ve bir Genelge ile de bunu duyurmuştur. Sonra Kılavuz'un ikinci sürümü olan "Kamu Kurumları İnternet Siteleri Standartları ve Önerileri Rehberi" hazırlanmıştır. Ancak kurumların, sitelerini ne ölçüde bu Rehberde belirtilen kurallara göre düzenledikleri yeteri kadar bilinmemektedir. Tanıtıcı araştırma yöntemiyle ele alınan bu çalışmada; Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü (DAGM) kurumsal İnternet sitesinin söz konusu Rehber'e uygunluğu değerlendirilmiştir. Dört temel başlık altında toplam otuz beş ölçüt dikkate alınarak yapılan çalışma sonucunda DAGM İnternet sitesinin Rehber'de belirtilen kuralların bir kısmına uymadığı belirlenmiştir. Genel Müdürlüğün kurum İnternet sayfasının bu kurallara göre yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Elde edilen sonuçların diğer kamu kurumlarının sitelerinin değerlendirilmesi için de kullanılabilceği düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: e-Devlet, kamu İnternet siteleri, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, İnternet siteleri standartları

Abstract: Since 2003, the number of Turkish public institutions' web sites has increased with the context of e-service. The main reasons for this increase appear to be the launching of the e-Transformation Turkey Project, the passing of the Law on the Right to Information and the Law on e-Signature, and the issue of the Electronic Document Management Standard. The aim of these innovations is more effective public service more transparency. But public institutions' efforts to establish their own web sites have brought design, circulation, content and accessibility problems. To find solutions to these problems the Prime Ministry prepared and circulated a "Public Institutions Web Site Guide". The "Public Institutions Web Site Standards and Recommendations Guide" followed. But it is not known to what extent institutional sites have been organized according to the rules specified in this guide.

In this study the descriptive research method has been used to evaluate the conformity of General Directorate of State Archives public web site with that guide. A total of thirty-five criteria under four main heading were taken into account and the result of the study showed that this web site does not conform to some of the rules specified in the guide. Those İnternet pages must be rearranged according to the rules. The results of this study can be used for the evaluation of other public institutions' web sites.

Keywords: e-government, public institutions web sites, General Directorate of State Archives, standards of web sites

Giriş

İnternet, gerek çalışma hayatını kolaylaştırıcı etkisi gerekse tanıtıma kazandırdığı avantaj ve araştırmalara getirdiği hız dolayısıyla artık yaygın bir iletişim aracı olarak değerlendirilmektedir. Şeffaflaşma ve verimlilik ilkelerini benimseyen yeni devlet anlayışı, şeffaflaşmayı kolaylaştıran ve verimliliği yükselten bu teknolojinin kamu işlemlerinde tercih edilmesinde etkili olmuştur. Söz konusu iletişim teknolojisinin aynı zamanda günümüz kamu kurumlarının iş süreçlerini etkilediği düşünülmektedir.

Kamu kurumları kendi Internet sitelerini kurma konusunda bugüne kadar önemli ilerlemeler kaydetmişlerdir. Kamu kurumu Internet siteleri sayısı 5 Şubat 2010 tarihi itibariyle –kamu işletmeleri –KİT ve BİT– hariç olmak üzere– toplam 21.373’e ulaşmıştır (nic.tr, 2010). Sayıştay Başkanlığı (2006, s. 85) tarafından hazırlanan bir raporda bu sayının, 2004 yılı başında 2.785, 2005 yılı sonunda 8.115, Haziran 2006 tarihinde ise 10.359’ e yükseldiği belirtilmektedir.

Internet teknolojisi, Internet sitelerinin hazırlanışında bağımsız davranmaya ve teknolojik gelişmelere kayıtsız kalmaya karşı oldukça hassastır. e–Ortamda kalmak ve en azından bir kısım aktivitelerini bu ortam üzerinde yürütmek isteyenler, alanın kendine has yeniliklerine ve standartlarına uymak zorundadırlar. Ancak kullanıcıların site içeriğine ulaşabilmesi sahip oldukları işletim sistemleri ve tarayıcıların yüksek uyumluluğuyla garanti edilebilir (Gençer, 2006, s. 1). Bu yapı(a)madığında, örneğin sadece belirli web tarayıcıları ile görüntülenebilen web siteleri ortaya çıkmaktadır. Bir başka önemli konu da, yanlış uygulamaların düzeltilmesinin uzun vadede kurumlara belli bir maliyet getirmesidir. Aynı şekilde, hayata geçirilmiş yanlış uygulamaların kolaycılığa kaçma mantığıyla başka kamu kurumları tarafından örnek alınarak hızlı bir şekilde yayılmasının kamuya getireceği maliyetin de yüksek olacağı öngörülebilir (Gençer, 2006, s. 1). Ayrıca kamu web sayfalarındaki yanlışlıkların bireylerin kuruma bakışını olumsuz yönde etkilediği de bilinmektedir.

Bu çalışmada, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğüne (DAGM) ait kurumsal Internet sitesinin, Başbakanlığın çıkarmış olduğu *Kamu Kurumları İnternet Siteleri Standartları ve Önerileri Rehberi (Rehber)* kitabında belirtilen standartlara uygunluğu karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Çalışma sırasında tanıtıcı araştırma (monografi türü örnek olay) yönteminden yararlanılmıştır. Ayrıca Sayıştay Başkanlığı tarafından kamu kurumlarının Internet siteleriyle ilgili olarak tasarım, dolaşım, içerik ve erişilebilirlik başlıkları altında belirlenen toplam otuz beş ölçüt temel alınarak söz konusu sitenin standartlara uygunluk kontrolü değerlendirilmiş, eksik noktalara değinilmiş ve yapılması gerekenler hakkında önerilerde bulunulmuştur. Çalışma sonucunda, 2006 yılında Sayıştay Başkanlığı tarafından kamu kurumlarına yönelik yapılan genel değerlendirmeden sonra DAGM’nin Internet sitesi üzerinde ne gibi geliştirmeler yapıl(ma)dığı da ortaya konulabilecektir. Bütün bu değerlendirmeler DAGM’nin 01.02.2010 tarihinde yayımda olan web sitesi üzerinden yapılmıştır.

e-Dönüşüm Türkiye Projesi (e-DTr) ve Kamu Kurumları Internet Sitesi Standartları

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen değişim insan yaşamını olduğu kadar kamu kurumlarının örgütlenmesi yanında yürüttükleri iş ve işlemleri de önemli ölçüde etkilemiştir. Bu durum kurumları bilgi toplumu sürecine ayak uydurmaya ve bu konuda öncelik alarak hedefler belirlemeye zorlamıştır. Bu nedenle sadece ülkeler değil aynı zamanda bölgesel nitelikli siyasal ve ekonomik oluşumlar da bilgi toplumuna geçiş konusunda hedefler belirlemişlerdir. Bu oluşumlardan birisi de, 2000’li yıllarda bilgi toplumuna geçişi bir amaç olarak belirleyen ve bu amacı gerçekleştirmek için önce e–Avrupa (e–Europe) sonra da “e–Avrupa+” (e–Europe+), yani Avrupa’da bilgi toplumunun oluşturulması için ortak girişim eylem planları (TÜBİTAK, 2001) hazırlayan Avrupa Birliği (AB)’dir.

Kamu hizmetlerinde bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanma konusunda ilk harekete geçen ülkelerden biri de Türkiye’dir. Bu doğrultuda 1990’lı yıllardan itibaren bir çok kamu kurumu bilgi işlem birimleri ve kurumsal Internet siteleri kurmuştur. e–Ortamın kamu hizmetinin sunumuna getirmesi umulan olası yararlar, kamu kurumlarının Internet ortamında hizmet vermeye yönelik faaliyetlerine hız kazandırmıştır.

Kamu kurumlarını Internet siteleri üzerinden hizmet vermeye zorlayan en önemli gelişmelerden biri de Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’dur (2003). Söz konusu Kanun, 2004 yılından itibaren kamu kurumlarına Internet sitelerini kurma, bu siteler aracılığıyla kurumsal iş ve işlemler hakkında kamuoyunu bilgilendirme, bilgi edinme birimleri oluşturma ve elektronik posta yoluyla bilgi edinme başvurusu kabul etme, bilgi hizmeti verme ve elektronik posta adreslerini oluşturarak kamuoyunun bilgisine sunma gibi konularda düzenlemeler yapılmasını emretmektedir.

e-DTr Projesi kapsamında kamu kurumları Internet siteleri sayılarının hızla artmasına rağmen Internet sitesi ile ilgili bir kılavuzun 2006 yılına kadar hazırlanamaması, bu döneme kadar hazırlanan kamu kurumları Internet sitelerinin standart dışı oluşturulmalarına yol açmıştır. Sayıştay Başkanlığının (2006, s. 86) hazırladığı rapor bunun olumsuz sonuçlarını ortaya koymaktadır. Raporda, kurumların güncel standartları ne derece takip ettiklerini belirlemek amacıyla, kurum Internet sitelerinin hazırlanmasında uluslararası standartların dikkate alınıp alınmadığı da sorgulanmıştır. e–Devlet uygulamaları açısından ileri seviyedeki merkezi kurumların bile sadece %17’si bu soruya olumlu cevap vermiştir.

Türkiye, AB uyum sürecinde AB’nin belirlediği e–Avrupa+ eylem planına paralel olarak 2003 yılında e–DTr projesini başlatmış, bu çerçevede birçok kamu hizmetinin elektronik ortamda sunulmasını hedeflemiştir. Bu bağlamda e–devlet yapısının sağlam temellere oturtulabilmesi bakımından tek bir ana kapıdan (portal) işleyen, teknik ve yasal altyapısı oluşturulmuş ve standartlara uygun bir yapının geliştirilmesi çalışmaları başlatılmıştır. Bu çalışmalar 2009 yılı itibariyle tamamlanarak <https://www.turkiye.gov.tr> adresinden kamu hizmeti verilmeye başlanmıştır (Devletin kısayolu, 2009).

Bilgi toplumuna geçiş sürecinde bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımıyla ilgili hedefler e-DTr Projesi (Devlet Planlama Teşkilatı, 2005) 2003 – 2005 eylem planlarında uygulamaya konulmuştur. Kurum İnternet sitelerinin içerik ve tasarım uyumunun sağlanması amacıyla, e-DTr projesi (Devlet Planlama Teşkilatı, 2004) 2003 – 2004 yıllarına ilişkin eylem planında, “İnternet Erişim Girişimi – Web Access Initiative / WAI” Kılavuzu (Subaşıoğlu, 2000, s. 198) da dikkate alınarak, kamu kurumlarının İnternet sitelerinde asgari ölçüde sunulması gereken bilginin ve sunum ilkelerinin bir genelge ile belirlenmesi, uygulamanın sağlanması ve Kamu Kurumları İnternet Sitesi Kılavuzu’nun hazırlanması istenmiştir.

Kılavuz hazırlanması ile kamu İnternet sitelerinde asgari içerik ve tasarım uyumuna yönelik usul ve esasların belirlenmesi görevi ilk olarak Devlet Planlama Teşkilatına (DPT), ardından da Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu üzerinden Marmara Araştırma Merkezine (TÜBİTAK – MAM) devredilmiştir. TÜBİTAK – MAM sorumluluğunda Ağustos 2005’te başlayan çalışmalar ancak Haziran 2006’da tamamlanabilmiş; 2007 yılında yürürlüğe giren bir Başbakanlık Genelgesi ile de merkezi ve yerel düzeyde faaliyet gösteren bütün kamu kurum ve kuruluşlarının erişime açacakları İnternet sitelerini Kamu Kurumları İnternet Sitesi Kılavuzu’nda (sürüm 1.0) (TÜBİTAK, 2006) belirtilen usul ve esaslara göre hazırlamaları gerektiği duyurulmuştur. Ayrıca Genelge’nin yayımı tarihinden önce hazırlanmış olan kamu kurumlarına ait İnternet sitelerinin burada belirtilen esaslara uyumlu hale getirilmesi istenmiştir.

e-DTr projesi İcra Kurulunca Yüksek Planlama Kuruluna (YPK) sunulan stratejik plan taslağında, Kamu İnternet Siteleri Standardizasyonu ve Barındırma Hizmeti eylemine ilişkin görevin sorumlu kuruluşu, Ulaştırma Bakanlığına bağlı ve özel hukuk hükümlerine tabi Uydu Haberleşme ve Kablo TV İşletme A.Ş. (TÜRKSAT) olarak belirlenmiştir. Kamu İnternet Siteleri Standardizasyonu ve Barındırma Hizmeti Eylem Planı’nda kamu İnternet siteleri için görsellik, hizmet kalitesi, içerik, güvenlik, kimlik yönetimi ve kullanılabilirlik standardizasyonunun sağlanması, kamu İnternet sitelerinin özürülüler tarafından da kullanılabilmesine yönelik geliştirmeler yapılması ve talep eden kamu kuruluşlarının İnternet sitelerinin merkezi olarak barındırılması öngörülmüştür. Söz konusu Kılavuz’un amacı, “kamu kurumları İnternet sitelerinde sunulması gereken asgari içeriğin ve sunum şekillerinin belirlenmesidir” (Başbakanlık, 2007). Bu Kılavuz’un ikinci sürümü “Kamu Kurumları İnternet Siteleri Standartları ve Önerileri Rehberi” (sürüm 1.1) (TÜRKSAT, 2009) adıyla 18 Mart 2009’da yayımlanmıştır. Bu Rehber, International Organization for Standardization (ISO), British Standards Institute (BSI), European Standardization Committee (CEN), American National Standards Institute (ANSI) gibi standardizasyon kurumlarının yanı sıra AB, World Wide Web Consortium (W3C) ile ülkelerin kendi kanunlarına ve insan haklarına bağlı kalarak oluşturdukları kanunlar, kurallar, yöntemler ve standartlar bütünü göz önüne alınarak oluşturulmuş,¹ TÜBİTAK tarafından hazırlanmış olan Kılavuz’dan da ayrıca yararlanmış (TÜRKSAT, 2009, s. 17). Rehberin yayımından itibaren kamu kurumları İnternet siteleri hazırlanırken artık Kılavuz’un ikinci sürümü olan Rehber kitabı dikkate alınmak durumundadır. Bununla birlikte, her iki çalışmada kamu İnternet sitelerinin belirtilen standartlara uygunluğunu kontrol edecek bir mekanizmanın öngörülmemiş olması alandaki kontrol mekanizması eksikliğinin devam etmesine neden olmaktadır.

Kamu kurumlarının e-hizmet sunumunda beklenen yararları sağlaması, standartlara uygun ve birlikte çalışabilen bir alt yapıya sahip İnternet erişimi ile mümkündür. Bu standartlar, genel olarak İnternet ortamında kullanılan ASP, HTML, CSS gibi yazılım dillerinin nasıl kullanılması gerektiğini düzenleyen bir yazım kılavuzu gibidir. W3C’nin bu konudaki çalışmaları genel kabul görmüş standartları oluşturmaktadır. World Wide Web Consortium tarafından oluşturulan bu standartlar, uluslararası düzeyde İnternet sitelerinin geliştirilen protokoller ve kılavuzlar yardımıyla uzun vadede potansiyeli yüksek ve erişilebilir olmasını sağlamaktadır. W3C, İnternet’in teknik ve kullanım kolaylığına yönelik altyapısının geliştirilmesi konusunda birçok standart geliştirmiştir. Aynı kuruluş tarafından geliştirilen projelerden biri olan WAI, ağırlıklı olarak görme ve duyma engellilere yönelik erişilebilirlik standartları sunmaktadır (Sayıştay Başkanlığı, 2006, s. 14, 85).

DAGM’nin Kurumsal Görevleri, Misyonu ve Vizyonu

DAGM, 19 Ekim 1984 tarihinde yürürlüğe giren 3056 sayılı Başbakanlık Teşkilat Kanunuyla kurulmuş olup, Başbakanlık merkez teşkilatına bağlı bir kurumdur. 3056 sayılı kanunun 11 inci maddesine göre DAGM’nin şu görevleri bulunmaktadır:

- Milli arşiv politikasının esaslarını belirlemek, bu esasların uygulanmasını takip etmek ve denetlemek,*
- Devlet ve millet hayatını ilgilendiren her türlü bilgi ve belgeleri toplamak, değerlendirmek ve saklamak,*
- Çeşitli kamu kurum ve kuruluşları ile özel şahısların elinde bulunan arşiv malzemesini tespit etmek, toplamak, gerektiğinde satın almak, bunların tamir ve restorasyonunu yapmak, tasnif ve tercüme etmek, uygun görülenleri yayınlamak,*

¹ İnternet siteleri hazırlanırken dikkate alınması gereken standartlar Ek 2’de sunulmuştur.

- d. *Yurt içi ve yurt dışı arşivcilik ve bunlarla ilgili bilimsel gelişmeleri takip etmek, bu alandaki eserleri tercüme etmek, yayınlamak, önemli ve değerli arşiv malzemesini yurt ve dünya bilim çevrelerine sunmak,*
- e. *Tarihi, kültürel ve estetik değeri olan arşiv malzemesinden koleksiyonlar yapmak, gerektiğinde arşiv müzesi kurmak ve sergiler açmak,*
- f. *Arşiv malzemesinin tahribini önleyecek tedbirleri almak, arşiv laboratuvarı kurmak,*
- g. *Arşiv malzemesinin kopyalarını çıkararak devamlılığını sağlamak ve bunları küçük hacimlere döndürmek için film, mikrofilm, fotokopi ve gerektiğinde diğer ileri teknikleri uygulamak,*
- h. *Devlet arşivlerinden yararlanma esaslarını belirlemek, arşivlerdeki araştırma taleplerini değerlendirmek ve gerektiğinde izin vermek,*
- i. *Her türlü bilgi ve arşiv malzemesini derlemek, ayıklamak ve her an kullanılır hale gelecek şekilde tasnif ederek muhafaza etmek,*
- j. *Kamu kurum ve kuruluşlarının arşivlerinde ayıklama, saklama ve imha işlemlerini denetlemek,*
- k. *Makamca verilen benzeri görevleri yapmak (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2010).*

DAGM'nin Kanunda belirtilen bu görevlerini yapmak üzere belirlediği misyonu, vizyonu, ilkeleri ve kalite politikası şu şekildedir:

Misyon: Mevzuat hükümleri çerçevesinde toplam kalite yönetimini hedefleyen, müşteri memnuniyetini esas alan ve bunun için sürekli iyileştirme ilkesini benimseyen bir anlayışla çağdaş, hızlı ve güvenilir arşivcilik hizmeti sunmak.

Vizyon: Bölge ve dünya arşivciliğinde öncü ve örnek bir kuruluş olmak.

İlkeler: Dürüstlük ve güvenilirlik, iş ve çalışma ahlakı, etkililik ve verimlilik, etkin ve kolay hizmet sunumu, şeffaflık ve esneklik, zamanındalık ve sürelere uyum, tüm paydaşlara eşit ve adil yaklaşım, liderlik ve öncülük etmek, etkin iletişim, katılımcılık ve yetkinlik, kalite bilincine sahip olma ve kalite duyarlılığı, yenilikçilik ve sosyal sorumluluk.

Kalite politikası: Kurum ve kuruluşlar ile araştırmacılara, mevzuat hükümleri çerçevesinde Kalite Yönetim Sisteminin şartlarına uygun, bilgi edinme hakkına saygılı, Toplam Kalite Yönetimini hedefleyen, müşteri memnuniyetini esas alan ve bunun için sürekli iyileştirme ilkesini benimseyen bir anlayışla çağdaş, hızlı ve güvenilir arşivcilik hizmeti sunmak ve dünyada arşiv faaliyetlerinde kalite hareketinin öncüsü olmak (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2010).

Bunlara göre DAGM, çağdaş, hızlı ve güvenilir arşivcilik hizmeti sunmak, bölge ve dünya arşivciliğinde öncü ve örnek bir kuruluş olmak ve dünya arşivcilik faaliyetlerinde kalite hareketlerinin öncüsü olmak gibi çok önemli hedeflerini aynı zamanda kurum Internet sitesinde yansıtmak yükümlülüğüne sahiptir.

Elde Edilen Bulguların Değerlendirilmesi

Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanan raporda, “kamu kurumları Internet siteleri kullandığı tarayıcı tipinden ve işletim sisteminden bağımsız olarak tüm kullanıcılara aynı işlevselliği sağlamak zorunda” ifadesi yer almaktadır (2006, s. 1). Bu doğrultuda elektronik ortamda hizmet vermeyi hedefleyen kamu kurumları, Internet siteleri üzerinden hizmet verirken sitenin öncelikle hızlı, güvenli ve kolay kullanılabilir olmasını sağlamalıdır.

DAGM kurumsal Internet sitesinin tanıtıcı araştırma yöntemiyle teste tabi tutulduğu bu çalışmada, sitenin kamu kurumları Internet siteleri ve W3C standartlarına uygunluğunun tasarım, donanım, içerik ve erişilebilirlik temel başlıklarında toplam otuz beş ölçüte göre değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu değerlendirme Rehber’de belirtilen kurallara göre yapılmıştır. Diğer yandan, WAI gibi web siteleri alanındaki genel değerlendirme esasları içerisinde kabul edilen uygulamalar da dikkate alınmıştır.

Sayıştay Başkanlığı (2006, s. 67) tarafından kamu kurumları üzerinde yapılan incelemede DAGM Internet sitesinde; basılmış dokümanların / haberlerin incelenmesi, yapılan / yapılacak kurumsal çalışmalar ile faaliyetler hakkında bilgiler verilmesi, soru – cevap hizmeti sunulması, elektronik hizmet / belge kabulü ve mevzuat araştırma gibi hizmetler sunulması işlemlerinin yapılabildiği belirlenmiştir. Diğer yandan elde edilen bulgular, Sayıştay Başkanlığının yaptığı inceleme sonucunda ortaya çıkan eksikliklerin şimdiye kadar giderilip – giderilmediğini ortaya koyması bakımından da değerlendirilebilir. Bu bağlamda DAGM Internet sitesi, on bir alt başlık ile tasarım, yedi alt başlık ile dolaşım, on dört alt başlık ile içerik ve üç alt başlık ile de erişilebilirlik başlıkları altında, kurumun Internet sitesinin en iyi çalıştığı Internet Explorer ile analiz edilmiştir. Sitenin Mozilla FireFox, Opera ve Google Chrome tarayıcılarıyla uyumu konusunda yapılan inceleme ise Ek 1’de tablo halinde verilmiştir.

Tasarım

Tasarım, Internet sitesinin görüntülenen sayfasının, çeşitli web araçlarının da yardımıyla, menü ve erişim yapısının kullanımı kolay, bilgiye en kısa yolla ulaşılabilecek, işlevsel ve hızlı bir yapıda oluşturulmasıdır. Tasarım bakımından yeterli olmayan Internet siteleri işlevsellik, kullanılabilirlik ve site bütünlüğünün sağlanması konularında

yetersiz sayılırlar. 2006 yılında Sayıştay Başkanlığının (2006, s. 67) yaptığı değerlendirme sonucunda DAGM'nin site sayfa isminin açık, kolay ve akılda kalıcı olduğu, her pencerenin başlığı olduğu, yerleşim düzeni ve kullanıcıların müdahale edemediği hareketli yazıların kullanılmadığı gibi olumlu yanlara karşın; yazıların arka planında metni okumaya engel olan renk ve desenlerin kullanıldığı, bilgi formlarına veri girişinin kolaylıkla yapılamadığı, amaçlananları açıkça temsil eden ve kullanımı kolaylaştıran simgelerin kullanılmadığı, bağımsız sayfalara sadece site haritası üzerinden erişilebildiği gibi olumsuz özelliklerin de olduğu ortaya çıkmıştır. Bu başlıkta DAGM'nin İnternet sitesinin tasarım özellikleri toplam on bir ölçüt ile değerlendirilmiştir:

1. **Sade ve basit ana sayfa tasarımı:** Ana sayfa, tüm sitenin genel içeriğini göstermekte olup sade ve basit düzenlenmiştir. Ancak menülerin alt uzantıları ana sayfa üzerinden tıklanmadan görüntülenememektedir. Diğer yandan ana sayfa üzerindeki hareketli görüntü sayfa düzeninde ciddi bir alan işgal etmektedir.
2. **Uygun simge kullanımı:** Ana sayfada simge kullanımı yoluna gidilmemiştir.
3. **Hareketli metinlerin kontrol edilememesi:** Sayfada kayıp giden yazı uygulanmasına yer verilmemiştir. Kayıp giden yazı uygulaması yerine, kurumla ilgili önemli görülen haberlerin (örneğin yeni bir katalogun elektronik ortamda taranabilmesine imkân veren bir haber) 'yeni' gibi bir spot işaretle ve ayrı bir bağlantı penceresiyle verilmesi yoluna gidilmiştir.
4. **Gereksiz web aracı kullanılmaması:** Sitede gereksiz resim, görüntü ve bağlantılara yer verilmemiştir.
5. **Sayfalarda standart yerleşim düzenleri:** Sitenin sayfaları genelde aynı özellikleri taşımaktadır. Ancak katalog tarama, dokümantasyon hizmetleri gibi sayfalar için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Bunlar yeni ve bağımsız sayfalarda açılmaktadır. Yeni sayfalarda aynı tasarım özelliklerine dikkat edilmemiş ve ana sayfanın tasarım özellikleri korunmamıştır. Ayrıca, 'Anket' bağlantısı başlığı altındaki kutucukta başlıkla ilgisiz bir duyuru yer almaktadır. 'Galeri' bölümü iyi çalışmamaktadır. 'Arşiv Çalışmaları' başlığının altında arşiv çalışmaları verilmesi beklenirken fermanlar görsel olarak yer almakta ve her ferman ayrı bir sayfada açılmaktadır. 'Galeri' bölümünde sadece Osmanlı dönemi görsel malzemesi sergilenmesine karşın, Cumhuriyet dönemine ait bir arşiv malzemesi sergilenmemektedir.
6. **Uygun sayfa başlığı kullanımı:** Sitenin ikinci, üçüncü düzey sayfalarına ait bağımsız başlıklar bulunmamaktadır. Her pencerenin başlığı birinci düzey sayfanın başlığı ile aynıdır. İkinci, üçüncü düzey sayfaların olması gereken başlık ve metnin yazımında küçük punto kullanımı yoluna gidilmiştir. İkinci, üçüncü düzey sayfaların sahip olması gereken başlıkları ile metin birbirine çok yakın verilmiştir.
7. **Bilgi formu açıklamaları:** Elektronik ortamdaki bazı bilgi ve hizmetlerden yararlanabilmek üzere kullanıcıların doldurabileceği form(lar) oluşturulmamıştır. Ayrıca bilgi edinme hakkı talepleri ve araştırmacı başvuruları kurum İnternet sitesi üzerinden elektronik formlar aracılığıyla yapılamamaktadır.
8. **Metinlerin okunabilir olması:** Sayfada İnternet siteleri için genelde yaygın kullanılan yazı karakteri olan *tahoma* tercih edilmiştir. Bunun boyutları orta büyüklükte olup, okunabilir düzeydedir. Sayfada italik ve süslü yazı tipleri kullanılmamıştır. Bununla birlikte algılanması zayıf renklerin yazı renklendirmesinde (örneğin sayfa başlıklarında) kullanıldığı görülmektedir.
9. **Uygun arka plan rengi:** Sitenin arka plan rengi beyaz, metin rengi ise siyahtır. Yani yazı ile arka plan birbirine zıt renklerden seçilmiştir. Bu durum web sitesi hazırlama standartlarında verilen renk seçim kurallarına uygundur.
10. **Kolay site ismi:** Kurum adı (<http://www.devletarsivleri.gov.tr>) ile belirlenen site ismi öngörülebilir, akılda kalıcı ve kolay uygulanır özelliğe sahiptir.
11. **Açık ve özlü ifade kullanımı:** Site kavramsal ve açıklayıcı ifadeler açısından iyi düzenlenmiştir. Cümleler olabildiğince kısa ve anlaşılırdır.

Dolaşım

Bu konuyu açıklayan iki temel kavram, dolaşım ve bağlantılardır. Dolaşım, bir sitenin farklı siteler ve / veya aynı site içindeki farklı sayfalar arasında gezinmedir. Bağlantı ise bir İnternet sitesinden / sayfasından başka bir İnternet sitesine / sayfasına, adres çubuğuna adres yazılmasına gerek kalmaksızın geçiş yapılmasını sağlayan bir web tasarım aracıdır. Dolaşımında önemli olan, bu hareketliliğin hızlı, isabetli ve kolay yapılabilmesini sağlayacak bir bağlantı yapısının ortaya konulmasıdır. Sayıştay Başkanlığı (2006, s. 67) değerlendirmesinde ana sayfada site haritasının olmadığı, her sayfada bir ana sayfa bağlantısının bulunmadığı, dolaşımı kolay kılan bir menü / alt menü yapısının oluşturulmadığı ve kullanıcının yön oklarıyla sayfadaki yönünü kolay bulamadığı şeklinde eksiklikler belirlenmiştir. Bu başlık altında DAGM'nin İnternet sitesinin dolaşım özellikleri toplam yedi ölçüt ile değerlendirilmiştir:

1. **Site haritası kullanılması:** Site haritası mevcuttur. Site haritası, birden fazla sayfayı içeren sitede hangi sayfa ve alt sayfada ne tür bilgiler olduğunu ya da kısaca sayfa başlıklarını gösteren ve bu başlıklara bağlantılarla (linklerle) ulaşılmasını sağlayan bir içindekiler tablosu gibidir. Kullanıcı, site haritası aracılığıyla aradığı bilginin hangi sayfa başlığında olabileceğini görebilmekte ve o sayfa başlığına tek bir tıklama ile kolayca ulaşabilmektedir.

2. **Ana sayfa bağlantısı:** Sitenin ikinci, üçüncü düzey sayfalarından, tek tıklamayla site ana sayfasına ulaşılabilmesini sağlayan bir ana sayfa bağlantısı mevcuttur.
3. **Uygun menü kullanımı:** Ana sayfadaki menüden, ulaşılmak istenen sayfaya tek tıklamayla ulaşmak söz konusu değildir. Ancak ikinci, üçüncü düzey sayfalara ana sayfa menüsünden birden fazla tıklama ile erişilebilmektedir.
4. **Yön okları kullanımı:** Site içinde bulunulan sayfayı ve daha önceki sayfaları gösteren yön okları bulunmaktadır. Bu sayede kullanıcı, bulunduğu sayfaya hangi sayfadan geldiğini görebilmekte ve aynı zamanda bu sayfalara kolaylıkla tekrar geri dönüş yapabilmektedir.
5. **Çalışan bağlantılar:** Sitede hatalı bağlantılara rastlanmamıştır. Buna karşın erişime kapalı bağlantılar mevcuttur. Yine bazı sayfaların yüklenmesinde sorunlar yaşanmaktadır.
6. **Uygun bağlantıların kullanımı:** Site bağlantı kullanımında, sitenin genel içeriğine ve olası kullanıcı profiline uygun ilgili, yararlı ve gerekli bir bağlantı portföyüne önemli ölçüde yer verilmiştir. "Linkler ve arşivler" düğmesi bulunmaktadır.
7. **İlgili ve erişilebilir bağlantılar:** Kullanıcıların gerekli, ilgili ve yararlı sitelere yönlendirilmesinde, sitede yer alan bağlantıların hedeflerinin açıkça tanımlanmaması ve yeterince güncellenmemesi sorunlara neden olmaktadır.

İçerik

İnternet sitesinden sunulan bilgi ve hizmetlerin bütününe içerik denilmektedir. DAGM'nin yasal yetki ve sorumluluk alanlarına bağlı olarak sunması gereken bilgi ve hizmet düzeyleri kurum İnternet sitesinin içeriğini belirlemektedir. Bu nedenle içerik, ilgili kurumun yasal sorumluluk alanına bağlı olarak doğru, güncel, anlaşılabilir, doyurucu, kolay ve yaygın erişilebilir olmalıdır. Diğer yandan içerik yazım yanlışları içermemelidir. Sayıştay Başkanlığının (2006, s. 67) incelemesi, DAGM İnternet sayfasının uluslararası bir dil ile kullanılabilirliğini göstermektedir. Buna karşın sayfa ile ilgili problemlerin çözümü için başvuru telefonuna veya bilgi işlem biriminin telefonuna yer verilmediği, sayfanın kullanımı ile ilgili olarak e-posta ile iletişimin sağlanmadığı, yazdırılabilir sayfa dönüşümü olmadığı, kurum logosunun bulunmadığı, bütün kullanıcılar için üye kaydının mümkün olmadığı, site içi arama motorunun konulmadığı ve sayfanın güncelleme tarihinin belirtilmediği gibi önemli eksiklikler saptanmıştır. Site içeriği ile ilgili olarak belirlenen on dört ölçüt aşağıda değerlendirilmiştir:

1. **Site kullanımında telefonla yardım:** Sitede kurumun genel iletişim bilgileri verilmiştir. Ancak site ile ilgili olarak karşılaşılabilecek sorunların kısa sürede çözülmesini sağlayacak DAGM'nin bilgi işlem biriminin telefonu İnternet sitesinde verilmemiştir.
2. **e-Posta ile site sorunu giderme:** Çeşitli nedenlerle kurumla telefon iletişimi sağlayamayan kullanıcıların talep ettikleri bilgi ve yardımı e-posta yoluyla isteyebileceği ve sorunun çözülmesi yönündeki beklentilerinin karşılanabileceği bir e-posta adresi birinci, ikinci ve üçüncü düzey sayfalarda verilmemiştir. Bu durumun tek istisnası katalog tarama ve dokümantasyon merkezi birimleridir. Buralara ait e-posta adresleri verilmiştir.
3. **Kurum iletişim bilgileri:** Kurumsal iletişim bilgileri genel müdürlük ve daire başkanlıkları seviyesinde verilmiştir.
4. **Kurumsal bilgiler:** Kurumun örgüt yapısı ve bağlı bulunduğu mevzuat bilgisi sitede mevcuttur. Ancak araştırmacı istatistikleri ve yıllık faaliyetler gibi bilgiler verilmemiştir.
5. **Kurum logosu kullanımı:** Kuruma ait bir logo bulunmamaktadır. Bunun nedeni, kurumun Başbakanlık merkez teşkilatı içinde yer almasıdır.
6. **Yabancı dilde site yayını:** Site sadece Türkçe olarak erişime açıktır. Bunun iki istisnası katalog tarama ve dokümantasyon bilgi bankası sayfalarıdır. Bu sayfalar aynı zamanda İngilizce olarak düzenlenmiştir. Bu durum, dünya çapında önemli arşivlerden biri olan Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığının sitedeki bilgilerine genel olarak yabancı kullanıcıların erişemediği anlamına gelmektedir.
7. **Yazdırılabilir sayfa dönüşümü:** Sitenin yazdırılabilir sayfa dönüşümü yoktur. Bu nedenle, kullanıcıların sitede sayfa biçimlendirilmesi yapılmamış bir formatta yer alan metinleri yaygın olarak kullanılan standart kâğıt boyutuna (A4) otomatik bir şekilde dönüştürebilmesi ve yazdırabilmesi mümkün değildir.
8. **Dokümanların alternatif programlarla sunumu:** Kullanıcı ihtiyaçlarını karşılamak ve teknoloji bağımlılığı yaratmamak amacıyla, alternatif program hizmetinin verilmesi önemlidir. Bu gerekliliklere karşın DAGM'nin sitesindeki form, doküman ve bazı yayınların HTML, PDF ve MS-Word formatında verildiği görülmektedir. Nitekim "Kurumsal Hizmetler > Faydalı Bilgiler > Saklama Planları" gibi sayfalardan PDF formatında doküman edinilebilmektedir.
9. **Üye kaydı yapılabilmesi:** Kurumun sitesinde üye kayıt sistemi bulunmamaktadır. Sadece katalog tarama bölümünde katalog tarama hizmeti için araştırmacıların doldurabileceği bir üyelik formu bulunmaktadır.
10. **Üye kaydının basit olması:** Kurumun web sitesinde üyelik kayıt sistemi yoktur. Sadece katalog tarama bölümünde doldurulabilen bir form bulunmaktadır. Bu form, farklı eğitim düzeyine sahip kullanıcıların

anlayabileceği ve üyelik girişi yapabileceği sadeliktedir. Katalog hizmetinden yararlanmak isteyen araştırmacı siteye üye olmak zorundadır. Tek adımda üyelik gerçekleştirilebilmektedir.

11. **Değişikliklerin üyelere gönderilmesi:** Katalog tarama bölümüne yapılabilen üyelikler için, sözgelimi yeni katalogların erişime açıldığı zamanlarda e–posta yoluyla bilgilendirme söz konusu değildir.
12. **Site içi arama motoru:** Sitede, site içi arama motoru bulunmamaktadır.
13. **Arama motorunda gelişmiş arama seçeneği:** Sitede gelişmiş arama seçeneği söz konusu değildir.
14. **Güncelleme tarihinin belirtilmesi:** Sitenin oluşturulma ve güncelleme tarihleri verilmemiştir. Güncelliğini yitirmiş, artık sayfada bulunmasına gerek duyulmayan ve erişimden kaldırılmış bilgilerin arşivlenmesi işlemi de yapılmamaktadır.

Erişilebilirlik

Günümüzde çok sayıda farklı teknoloji ve standartlara göre hazırlanmış İnternet Explorer, Mozilla FireFox, Opera, Google Chrome vb. gibi çok sayıda İnternet tarayıcı (browser) programı kullanılmaktadır. Buna karşın standartlara uygun hazırlanmayan bazı siteler bu tarayıcıların bir kısmında düzgün çalışmamaktadır. Söz konusu tarayıcı programlar, sitede mevcut bilgi ve hizmetlerin ekrana yansıtılmasında, okunmasında, menü yapısında, bağlantılarda, sayfa yapısında kullanıcıya farklı sonuçlar üretebilmektedir. Örneğin kimi tarayıcılar, resim formatındaki bilgileri algılayamamakta, sadece metin formatındaki bilgileri gösterebilmektedir. Bu durum kullanıcıyı belli tarayıcı kullanmaya mecbur bırakarak, teknolojik bağımlılığa yol açmaktadır.

W3C tarafından belirlenen WAI standartlarına göre erişilebilirlik; görme ve duyma engelli kullanıcılar ile değişik işletim sistemleri ve İnternet tarayıcı programlarına sahip kullanıcıların, kurum İnternet sitelerinden yararlanabilmesi konusunda bir engel bulunmamasıdır. Siteden yararlanılması tek tür tarayıcı kullanımını zorunlu kılmamalıdır. Engelli kullanıcılar için erişim yöntemleri düşünülmelidir. Kamu kurum İnternet siteleri, ulaşmak isteyen tüm kullanıcılara hitap edebilmelidir. 2006 yılında yapılan değerlendirmede (Sayıştay Başkanlığı, 2006, s. 67) sesli olarak verilen hizmetlerin, duyma engelliler açısından ayrıca alt yazı, resim, animasyon ile de desteklendiği ve farklı İnternet tarayıcı programlarıyla düzgün çalışabildiği belirtilmiştir. Web sayfasının görme engelliler açısından kullanılabilir bir şekilde hazırlanmadığı bu değerlendirmeye yansıyan diğer bir sonuçtur. Site içeriği ile ilgili olarak belirlenen üç ölçüt aşağıda değerlendirilmiştir.

1. **Görme engellilerin erişebilirliği:** Görme engelliler için özel üretilmiş programların kullanıcının kişisel bilgisayarına yüklenmiş olması halinde web sitesinin okunmasında bir sorun yaşanmamaktadır. Ancak bu programın yüklü olmadığı kişisel bilgisayarlarda web sitesinin görme engelliler için okunması mümkün değildir. Programı yüklü olmayanlar için web sitesinde herhangi bir destek program bulunmamaktadır.
2. **Duyma engellilerin erişebilirliği:** Sitede sunulan bilgi ve hizmetler ağırlıklı olarak metinle zenginleştirilen görsel materyalle desteklenmemiştir. İşitme engellilerin siteden yararlanabilmeleri için sitenin metin, resim, animasyon vb. araçlarla desteklenmesi gerekmektedir. Sitede sadece bir adet tanıtım filmi (sesli) bulunmaktadır. Ancak bu filmin yanında yer alan metin başka bir konuyla ilişkili olduğu için tanıtım filmi konusunda bilgi vermemektedir. İşitme engellilerin kullanabileceği tek araç budur. Bu yüzden işitme engelli bir kullanıcının, filmin yanındaki metni filmle ilişkilendirmesi tehlikesi vardır.
3. **Farklı işletim sistemi ve tarayıcı kullananların erişebilirliği:** DAGM'nin İnternet sitesinin İnternet Explorer isimli yaygın olarak kullanılan tarayıcıyla okunmasında bir soruna rastlanmamıştır; ancak diğer tarayıcılarda (Opera, Mozilla FireFox, Google Chrome, Safari) sorunlar belirlenmiştir. Bazı sayfaların çerez kullanılmadan her tarayıcıda (Opera, Mozilla FireFox, Google Chrome) açılmadığı anlaşılmıştır. Bu durum; “Kamu İnternet sitelerinin işlevselliği hiçbir şekilde çerez kullanımına dayanmamalıdır. Site kullanımının izlenmesi amacıyla da çerezlerden faydalanılmamalıdır. Oturum kontrolü yapılması gerektiğinde çerez kullanımı yerine, olabildiğince sonucu tarafında oturum kontrolü tercih edilmelidir.” (TÜRKSAT, 2009, s. 81) kuralıyla çelişmektedir. Ana sayfadaki “Duyuru” düğmesi tıklanarak açılan ikinci düzey sayfadan Duyurular ve Haberler, Opera isimli tarayıcıyla görüntülenememektedir. Ayrıca görevler başlığında kısmi erişim sorunu bulunmaktadır. İkinci düzey başlık altında yer alan üçüncü düzey menü başlıklarından bir kısmına (örneğin “Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığının görevleri” butonu) mevcut olmasına rağmen erişilememektedir (İnternet Explorer). Diğer başlıklar erişime açık durumdadır. Ana sayfa Mozilla FireFox, Google Chrome, Opera vb. tarayıcılarla görüntülenememektedir. 15” ve 17” monitörlerini 1024x768 çözünürlükte kullananlar, sayfanın ciddi bir kısmını ekran boyutunda görüntüleyememektedirler. Yine farklı işletim sistemlerinde (örneğin Macintosh – MacOS işletim sistemi) web sitesi sayfalarının açılma sorunu bulunmaktadır.

Sonuç

e–Hizmet anlayışına paralel olarak İnternet sitelerinden yararlanmanın yaygınlaşması bazı uygulama sorunlarını beraberinde getirmiştir. Benzer konulardaki farklı uygulamalar, kamu kurumlarının İnternet sitesi geliştirme

konusunda standarda ihtiyaç duyduklarını ortaya koymuştur. Bu amaçla Başbakanlık tarafından 2007 yılında standartlar hazırlanmıştır.

Kamu Internet sitelerinin yayımlama, erişilebilirlik, kolay kullanım, kolay dolaşım, sitenin hızlı yüklenmesi, maliyet ve zaman tasarrufu, sitelerin bakım ve güncelleme kolaylığı gibi birçok bakımdan standartlara uyumlu olması gerekmektedir. Standartların bu alanda çekilen uygulama sorunlarını zamanla önemli ölçüde ortadan kaldıracakları düşünülebilir. Nitekim kamu kurumları Internet sitelerinde yapılacak bir gezinti, Kılavuz'un yayımından sonra hazırlanan kamu Internet sitelerinin beklentilere daha iyi cevap verebilir düzeyde hazırlandığını gösterecektir.

DAGM Internet sayfası üzerinde yapılan değerlendirmelerde tasarım, dolaşım, içerik ve erişilebilirlik konularındaki olumlu ve olumsuz yanlar toplam otuz beş ölçütle şu şekilde belirlenmiştir:

Tasarımın olumlu yanları; uygun simge kullanımında bir sorun olmaması, hareketli metinlerin kontrol edilebilmesi, gereksiz web aracı kullanılarak sitenin görüntü kirliliğine, erişime ve çalışmasının yavaşlamasına neden olunmaması, sayfa içindeki metinlerin yazımında Internet sayfalarında genellikle kullanılan tahoma yazı karakterinin kullanılması, uygun arka plan rengi seçiminin yapılması, kolay, akılda kalıcı ve tahmin edilebilir bir site adı seçilmesi ve metin yazımında açık ve özlü sözler kullanılmasıdır.

Tasarımın olumsuz yanları; sade ve basit sayfa tasarımında kimi eksikliklerin olması, sayfada standart yerleşim düzenine uyulmaması, ikinci ve üçüncü düzey sayfalarda uygun sayfa başlıklarının kullanılmaması, üye kaydı yapılmaması, bilgi edinme ve araştırma izin başvurusunun elektronik olarak yapılamaması ve yazıların yazılmasında kullanılan zayıf renklerin okumayı güçleştirmesi, yine sitede yer alan tanıtım filminin yanında bulunan metnin filmle ilişkisinin bulunmamasıdır.

Dolaşımın olumlu yanları; site haritası kullanılması, her sayfada bir ana sayfa bağlantısının mevcut olması, kullanıcıyı yönlendiren yön oklarının kullanılması, arızalı bağlantıların bulunmamasıdır.

Dolaşımın olumsuz yanları; uygun menü kullanımının tercih edilmemesi, erişime kapalı bağlantıların, uygun bağlantıların kullanımında eksikliklerin, ilgili ve erişilebilir bağlantılarda güncelleme sorununun olmasıdır.

İçeriğin olumlu yanları; kurum iletişim bilgilerinin genel müdürlük ve daire başkanlıkları seviyesinde verilmesi ve katalog tarama için yapılan üye kayıt işlemlerinin basit olmasıdır.

İçeriğin olumsuz yanları; site kullanımında telefon ve e-posta ile yardımın mümkün olmaması, kurumsal bilgilerin siteden verilmesinde önemli eksikliklerin olması, yabancı dilde site yayını yapılmaması, yazdırılabilir site dönüşümü kullanılmaması, dokümanların alternatif programlarla sunumunda kimi sorunların olması, üye kaydının yapılmaması, katalog taraması için kayıt olan üyelerin gelişmeler konusunda bilgilendirilmemesi, site içi arama motoru ve gelişmiş arama motoru seçeneğinin bulunmaması, sitenin oluşturulma ve güncelleme tarihlerinin verilmemesidir.

Erişilebilirliğin olumlu yanları; görme engelli kullanıcıların web sitesinden yararlanabilmeleridir. Ancak bu durum özel üretilmiş programların kişisel bilgisayarlara yüklenmesi halinde geçerlidir. Bu programın yüklü olmadığı kişisel bilgisayarlarda web sitesinin görme engelliler için okunması mümkün değildir. Bu nedenle siteye, sitedeki bilgilerin sesli olarak okunabilmesini sağlayan destek programların yüklenmesi gerekmektedir.

Erişilebilirliğin olumsuz yanları; duyma engellilerin siteden yararlanması mümkün olmakla birlikte farklı tarayıcı ve işletim sistemleriyle siteye erişimde sorunlar söz konusudur.

Nihayet 2006 yılında Sayıştay Başkanlığı tarafından yapılan değerlendirme ile DAGM kurumsal Internet sitesinin tasarım, dolaşım, içerik ve erişilebilirlik ana konularında yukarıda varıldığı belirtilen sonuçlar karşılaştırıldığında, bir kısım olumsuzlukların halen devam ettiği görülmektedir. Dolayısıyla Sayıştay Başkanlığı değerlendirmesinden sonra DAGM'nin kendi kurumsal Internet sitesinin geliştirilmesi noktasında belli bir çaba sarf etmekle birlikte şimdiye kadar yeterli adımı atmadığı söylenebilir. Bu yüzden kurumun, kendisine yasa ile verilen görevlerin ışığında oluşturulan misyonu, vizyonu ve ilkeleriyle uyumlu bir Internet sitesine sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte önemli ve değerli arşiv malzemesi kataloglarına siteye üye olanlar Internet üzerinden erişebilmekte ve araştırma yapabilmektedirler. Yine kurum araştırma salonlarında (İstanbul ve Ankara) katalog bilgisi ve bir kısım belge görüntülerine sorunsuz erişilebilmekte ve kopya alınabilmektedir. Bunlar kurumun sahip olduğu arşiv malzemesinin yurt ve dünya bilim çevrelerine sunulması noktasında önemli çabalar olarak dikkate alınmalıdır.

Kaynakça

Başbakanlık. (2007). *Kamu kurumları internet sitesi kılavuzu genelgesi*. (2007/4). *Resmi Gazete*. Sayı: 26416. 27 Ocak 2007. 15 Ocak 2010 tarihinde <http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2007/01/20070127-7.htm> adresinden erişildi.

Başbakanlık teşkilat kanunu. Kanun No: 3056, *T.C. Resmi Gazete*, sayı 18550 (19/10/1984).

Bilgi edinme hakkı kanunu. (2003). Kanun No: 4982. *T.C. Resmi Gazete*, sayı 25269 (24/10/2003).

- Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü (DAGM). (2010). *Misyon – vizyon ve ilkeler*. 5 Şubat 2010 tarihinde <http://www.devletarsivleri.gov.tr/source.cms4/index.asp?wapp=0117> adresinden erişildi.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2004). *E-dönüşüm Türkiye projesi kısa dönem eylem planı*. 15 Ocak 2010 tarihinde http://www.bilgitoplumu.gov.tr/Documents/1/Yayinlar/040900_KDEPKitapcik.pdf adresinden erişildi.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2005). *E-devlet proje ve uygulamaları*. 15 Ocak 2010 tarihinde <http://www.scribd.com/doc/6867589/EDevlet-Proje-ve-Uygulamaları> adresinden erişildi.
- Devletin kısıyolu*. (2010). 1 Şubat 2010 tarihinde <https://www.turkiye.gov.tr/portal/dt?provider=HomePageContainer&channel=icerik> adresinden erişildi.
- Gençer, M. (2006). *Türkiye internet sitelerinde standartlara uyumluluk: karşılaştırmalı ölçümler ve stratejik açılımlar*. 20.01.2010 tarihinde <http://cs.bilgi.edu.tr/~mgencer/pub/inet06trpaper.pdf> adresinden erişildi.
- nic.tr. (2010). *Yıllık istatistikler*. 5 Şubat 2010 tarihinde <https://www.nic.tr/index.php?USRACTN=YEARSTAT&PHPSESSID=12653760511951401962382441> adresinden erişildi.
- Sayıştay Başkanlığı. (2006). *Performans Denetimi Raporu: E-devlete geçişte kamu kurumları İnternet siteleri. Performans denetimi raporu*. 15 Ocak 2010 tarihinde <http://www.sayistay.gov.tr/rapor/perdenrap/2006/2006-2Web/2006-Web.pdf> adresinden erişildi.
- Subaşıoğlu, F. (2000). Engellilerin internete erişimi üzerine. *Türk Kütüphaneciliği*, 14/2, 188–204.
- TÜBİTAK. (2001). *e-Europa+ Avrupa'da bilgi toplumunun oluşturulması için ortak girişim eylem planı*. 20.01.2010 tarihinde <http://www.uzay.tubitak.gov.tr/eEurope+/> adresinden erişildi.
- TÜBİTAK. (2006). *Kamu kurumları internet sitesi kılavuzu (Sürüm 1.0)*. 15 Ocak 2010 tarihinde <http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2007/01/20070127-7-1.doc> adresinden erişildi.
- TÜRKSAT. (2009). *Kamu kurumları internet siteleri standartları ve önerileri rehberi (sürüm 1.1)*. 15 Ocak 2010 tarihinde <http://www.kakis.gov.tr/files/rehberv5.pdf> adresinden erişildi.

Ek 1. www.devletarsivleri.gov.tr İnternet sitesinin site haritasına göre çeşitli tarayıcılarla uyumu.²

Menü başlıkları	İnternet Explorer	Mozilla FireFox	Opera	Google Chrome
Ana sayfa	+	+ Açılıyor, devamlı değişen resim açılmıyor.	Açılıyor, devamlı değişen resim açılmıyor.	+ Açılıyor, devamlı değişen resim açılmıyor.
Teşkilat Bilgileri	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Görevler	+ alt menülere erişim sorunlu	Çerezlerle + alt menülere erişim sorunlu	+	Çerezlerle + alt menülere erişim sorunlu
Cumhuriyet Arşivi			+	
Osmanlı Arşivi			+	
Dokümantasyon			+	
Tarihçe	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Cumhuriyet Arşivi	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Osmanlı Arşivi	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Dokümantasyon	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Birimler	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Teşkilat Şeması	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Birim Amirleri	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Mevzuat	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Kanun	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Yönetmelik	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Genelge	+	+ Çerezlerle	-	+ Çerezlerle
Linkler ve Arşivler	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
İlgili Linkler	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Arşivler	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Diğer Linkler	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Araştırma Hizmetleri	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Arşiv Malzemesi İle İlgili Bilgiler	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Araştırma Fonları	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Cumhuriyet Dönemi Araştırma Fonları	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Osmanlı Dönemi Araştırma Fonları	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Araştırmacı İçin Ön Bilgi	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
On-line Katalog Tarama	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Haber-Duyuru ve Sergiler	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Haberler	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle

² Bu çalışmanın ve tablonun hazırlanışında yardımlarını esirgemeyen Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı personeli Sayın Nizamettin Oğuz'a şükranlarımızı sunarız.

Menü başlıkları	Internet Explorer	Mozilla FireFox	Opera	Google Chrome
Duyurular	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Yayımlar	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Sergiler	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Kurumsal Hizmetler	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Tasnif Hizmetleri	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Kurumlarla İlişkiler	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Ayıklama İmha İşlemleri	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Arşiv Malzemesinin Tespiti	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Arşiv Hizmetlerinin Denetlenmesi	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Arşiv Hizmetlerinde Rehberlik	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Faydalı Dokümanlar	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Saklama Planları	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Devlet Arşiv Kodları	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Sayıllaştırma Çalışmaları	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Eğitim Hizmetleri	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
E-Arşiv ve E-Belge	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Kütüphane ve Dokümantasyon	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Bağımsız Sayfalar	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Faaliyetler	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Uluslararası Faaliyetler	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Ulusal Faaliyetler	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Formlar	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Galeri	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Sergiler	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Arşiv Çalışmaları	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Belge Örnekleri	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Bilgi Edinme	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Misyon-Vizyon ve İlkeler	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Sıkça Sorulan Sorular	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Genel	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Web	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Araştırma	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
Tanıtım Filmi	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
İletişim	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
İrtibat Bilgileri	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle
İletişim Formu	+	+ Çerezlerle	+	+ Çerezlerle

Ek 2. İnternet siteleri hazırlama konusunda dikkate alınması gereken önemli standartlar (TÜRKSAT, 2009, s. 20-22).

Standart No	Standart Adı	Kaynak
IEC TR 61997	Guidelines for the user interfaces in multimedia equipment for general purpose use	www.iso.org
ISO 10075-1	Ergonomic principles related to mental workload – General terms and definitions	www.iso.org
ISO 11064	Ergonomic design of control centres	www.iso.org
ISO 13406-1 ve 2	Ergonomic requirements for work with visual displays based on flat panels	www.iso.org
ISO 13407	Human-centred design processes for interactive systems	www.iso.org
ISO 14915	Software ergonomics for multimedia user interfaces	www.iso.org
ISO 18789	Ergonomic requirements and measurement techniques for electronic visual displays	www.iso.org
ISO 20282	Usability of everyday products	www.iso.org
ISO 9241-11	Ergonomic requirements for office work with visual display terminals	www.iso.org
ISO DTS 16071	Guidance on accessibility for human-computer interfaces	www.iso.org
ISO TR 16982	Usability methods supporting human centred design	www.iso.org
ISO TR 18529	Ergonomics of human-system interaction – Human-centred lifecycle process descriptions	www.iso.org
ISO/IEC 10741	Dialogue interaction- Cursor control for text editing	www.iso.org
ISO/IEC 11581	Icon symbols and functions	www.iso.org
ISO/IEC 14598	Information technology – Evaluation of software products	www.iso.org
ISO/IEC 14754	Pen-based interfaces – Common gestures for text editing with pen-based systems	www.iso.org
ISO/IEC 15910	Software user documentation process	www.iso.org
ISO/IEC 18021	Information technology – User interface for mobile tools	www.iso.org
ISO/IEC 9126	Evaluation of software quality	www.iso.org